

яка займе місце керівника організованого злочинного угруповання; перехід до виконання функціональних обов'язків неформального лідера кримінального середовища на відповідній території.

У даній роботі ми залишаємо поза увагою особливості процесу злочинної діяльності рецидивістів як виконують виконавчі функції у структурі організованих злочинних угруповань, оскільки структура їх злочинної діяльності за більшістю параметрів збігається із структурою злочинної діяльності автономних рецидивістів.

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ІНСТИТУТУ ПОНЯТИХ ЗА КПК 2012 РОКУ

Корзіна І.В.

студентка

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Інститут понять у кримінальному провадженні має дуже давню історію. Вже у найдавніших джерелах вказується на участь в процесуальній діяльності певних осіб, які не були сторонами судочинства. Так, перша офіційна згадка про понятого була в Соборному уложенні 1649 р., відповідно до якого поняті були присутніми при вилученні доказів приставами і скріплювали своїми підписами факти виявленої воєводами протидії їх діяльності [1].

В кримінально-процесуальному законодавстві сучасної України інститут понять остаточно закріпився із прийняттям нового Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК), так як кодекс 2012 року, на відміну від кодексу 1960 року, визнає понятого учасником кримінального провадження (п. 25 ч. 1 ст. 3 КПК) [2].

Логічно, що таке закріплення мало б знайти своє відображення у подальших нормах закону, що визначають процесуальний статус таких осіб, а також присвячені їх участі у провадженні окремих слідчих (розшукових) дій, що відсутнє на цей час. Інститут понять на даному етапі замало досліджений, однак варто підкреслити значимість праць В. Бахіна, А. Котової, Є. Чернявського, Ю. Азарова та інших, які вивчали проблемні питання цього інституту.

Сьогодні в кримінально-процесуальному законі про понятих йдеться лише в ч. 7 ст. 223, де розкриваються вимоги до проведення слідчих (розшукових) дій. Так, відповідно до зазначеної норми присутність понять обов'язкова під час вчинення слідчих (розшукових) дій, пов'язаних з ексгумацією трупа, огляду трупа, пред'явлення речей трупа, слідчого експерименту та в інших процесуальних діях, якщо слідчий, прокурор вважатиме це за доцільне. Також присутність не менше двох понять необхідна під час суттєвого втручання в особисті інтереси особи – обшук житла чи іншого володіння особи, обшук

самої особи – не залежно від використання засобів фіксації ходу процесуальної дії [2].

Зараз в КПК відсутня норма, яка б регулювала права та обов'язки понятих під час їх залучення до проведення слідчої дії, що є значним недоліком, так як вони все-таки визнаються учасниками кримінального провадження. Отож, не зрозуміло, де він повинен знаходитися при проведенні процесуальних дій, що має право робити в ході їх провадження та інше. Єдине що є, то це можливість допиту понятого як свідка під час судового розгляду передбачена абз. 4 ч. 7 ст. 223 КПК України [2]. Варто підкреслити, що такі особи не можуть повідомити жодних нових даних, так як вони лише підтверджують ті, що вже викладені в протоколі слідчої дії, проведеної за їх участю. Крім того, враховуючи вимоги ст. 91 КПК України, де визначено перелік обставин, які підлягають доказуванню у кримінальному провадженні не зрозуміло що ж може нового або додаткового повідомити понятий так як він лише засвідчував факт проведення такої дії, а не був безпосередньо її учасником [4].

Ще однією прогалиною є те, що не вказано, а яка особа може бути понятим, так як понятий це особа, яку залучили до проведення слідчих дій і яка бере на себе обов'язок засвідчити факт проведення такої дії та реалізовує належну йому правоздатність у повному обсязі. Законодавець виходить із протилежного, вказуючи на осіб, які не можуть виконувати дану функцію. Проте, навіть це положення, закріплене в КПК, є недостатнім для визначення кола суб'єктів, які можуть бути залучені до проведення слідчої дії в якості понятого. Більш-менш, це поняття розкрито в ч. 3 ст. 22 ЗУ «Про виконавче провадження»: як поняті можуть бути запрошені будь-які дієздатні громадяни, які не мають особистої заінтересованості в провадженні виконавчих дій і не пов'язані між собою або з учасниками виконавчого провадження родинними зв'язками, підлеглистю чи підконтрольністю. Такої ж думки притримується і Котова А., яка вважає за доцільне доповнити КПК положенням, що понятими не можуть бути близькі родичі та члени сім'ї підозрюваного, обвинуваченого та потерпілого, а також інші близькі їм особи [4]. Ю.І. Азаров зазначає, що відсутність правового врегулювання цього питання у вітчизняному кримінальному процесуальному законодавстві ускладнює залучення понятих та їх діяльність під час участі у кримінальному провадженні, що ставить під сумнів його об'єктивність [5, с. 153].

Недоліком кримінального процесуального законодавства є також і те, що не встановлено відповідальності у випадку відмови понятого від продовження участі у вже розпочатій процесуальній дії, особливо враховуючи, що слідчий не може в цьому разі будь-яким чином вплинути на нього, хоча, як зазначає Г. Гладишев, допит понятого у суді є способом одержання нових доказів [3, с. 13]. Пятого може бути притягнуто до кримінальної відповідальності за завідомо неправдиве показання (ст. 384 КК України) та за відмову від давання показань (ст. 385 КК України), якщо він викликаний для допиту в якості свідка у судовий розгляд.

Таким чином, наявність інституту понятих у кримінальному процесі України свідчить, що законодавець не визнає за можливе на даному етапі

проведення судово-правової реформи відмовитися від нього. В новому КПК України відповідний кримінальний процесуальний інститут зазнав змін, тим не менш, з аналізу відповідних положень слідує, що він ще потребує удосконалення. Так, для того, щоб даний інститут існував повноцінно та в свою чергу сприяв реалізації завдань кримінального судочинства, необхідно внести певні доповнення до КПК. По-перше – це чітко визначити, хто ж може бути понятим і які можуть бути обмеження щодо того, хто не може ним бути, по-друге – закріпити його права, обов'язки, статус в провадженні, а також відповідальність за відмову в продовженні участі у вже розпочатій процесуальній дії тощо.

Науковий керівник: к.ю.н., асистент Бережний О.І.

Література:

1. Тихомиров М.Н., Епифанов П.П. Соборное уложение 1649 г. – М. : Изд-во. Моск. ун-та, 1961.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України № 4651-VI від 13 квіт. 2012 р.: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/go/4651-17
3. Гладышев Н. Тактика осмотра судом местности и помещений / Н. Гладышев // Советская юстиция. – 1978. – № 13. – С. 12-18.
4. Котова Анна Андріївна. Інститут понять у кримінальному провадженні України : автореф. дис ... канд. юрид. наук: 12.00.09 / Анна Андріївна Котова. – Київ, 2013. – 19 с.
5. Азаров Ю.І. Колізійні питання процесуального статусу понятого // Юридична наука – 2015. – № 2. – С. 148-155.

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЦЕСУАЛЬНОГО СТАТУСУ АДВОКАТА, ЯКИЙ НАДАЄ ПРОФЕСІЙНУ ПРАВНИЧУ ДОПОМОГУ ТРЕТЬОЇ ОСОБІ, ЩОДО МАЙНА ЯКОЇ ВИРІШУЄТЬСЯ ПИТАННЯ ПРО АРЕШТ

Корчева Т.В.

кандидат юридичних наук,

асистент кафедри кримінального процесу

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Кожна особа має право у кримінальному провадженні отримати професійну правничу допомогу, яка здійснюється у формі захисту, або представництва. Відповідно до ст. 20 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України) особами, яким право на захист надається і забезпечується, є підозрюваний, обвинувачений, виправданий, засуджений. Право на захист